

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم بنیادی.....	۱۳
بخش اول: مفاهیم مرتبط با سرمایه و سرمایه گذاری خارجی	۱۳
مبحث اول: مفهوم سرمایه و سرمایه خارجی	۱۳
گفتار اول: سرمایه	۱۳
گفتار دوم: سرمایه خارجی	۱۵
مبحث دوم: سرمایه گذار و سرمایه گذاری خارجی.....	۱۷
گفتار اول: سرمایه گذاری	۱۸
گفتار دوم: سرمایه گذار خارجی	۱۹
گفتار سوم: سرمایه گذاری خارجی	۲۱
بند اول: از نگاه حقوقدانان ودکترین حقوقی	۲۱
بند دوم: از نگاه اسناد بین المللی ومعهادات	۲۳
بند سوم: از نگاه حقوق ایران	۲۴
بخش دوم: مهمترین اسناد و کنوانسیونهای بین المللی تضمین سرمایه گذاری در کشور میزبان	۲۶
مبحث اول: موافقت نامه های تشویق وحمايت متقابل از سرمایه گذاری خارجی	۲۶
مبحث دوم: موافقت نامه ارتقا، حمايت وتضمین سرمایه گذاری میان کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی	۲۸
مبحث سوم: برخی از موافقت نامه های سازمان تجارت جهانی	۲۹
مبحث چهارم : کنوانسیون مربوط به تاسیس آژانس چند جانبه تضمین سرمایه گذاری	۳۱
مبحث پنجم: موافقت نامه شرکت اسلامی بیمه سرمایه گذاری و اعتبار صادرات	۳۳
فصل دوم: موانع و چالشهای سرمایه گذاری خارجی در کشور میزبان	۳۵
طرح مبحث:	۳۵
بخش اول: موانع قانونی	۳۶

۳۶	مبحث اول: تغییر مکرر قوانین و عدم ثبات
۳۷	مبحث دوم: ضعف قوانین اساسی
۳۸	بخش دوم: موانع اداری و تعدد سازمانهای دخیل در سرمایه‌گذاری خارجی
۳۸	مبحث اول: موانع اداری
۳۹	گفتار اول: بوروکراسی اداری
۴۱	گفتار دوم: فساد اداری
۴۱	مبحث دوم: تعدد سازمانهای دخیل در امر سرمایه‌گذاری خارجی
۴۴	گفتار سوم: شورای عالی صادرات
۴۴	گفتار چهارم: بانک توسعه صادرات
۴۶	گفتار هفتم: شورای عالی بیمه
۴۶	گفتار نهم: اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی
۴۷	گفتار دهم: سازمان سرمایه‌گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران
۴۷	بخش سوم: موانع اقتصادی و مالی
۴۷	مبحث اول: ساختار اقتصادی شدید دولتی
۴۸	مبحث دوم: ضعف سیاست‌گذاری اقتصادی
۴۸	گفتار اول: سیاست پولی
۴۹	گفتار دوم: سیاست مالی
۵۰	گفتار سوم: سیاست ارزی و بانکی
۵۲	گفتار چهارم: سیاست بازرگانی
۵۲	بند اول: عدم ثبات تراز تجاری
۵۲	بند دوم: بسته و محدود بودن بازار
۵۳	بخش چهارم: موانع سیاسی و امنیتی
۵۴	مبحث اول: امنیت فیزیکی
۵۵	مبحث دوم: امنیت جغرافیایی
۵۵	مبحث سوم: امنیت و ثبات سیاسی
۵۵	بخش پنجم: موانع قضایی
۵۶	بخش ششم: موانع زیرساختی
۵۹	فصل سوم: راهکارهای تضمین سرمایه‌گذاری خارجی در کشور میزبان
۵۹	طرح مبحث:
۶۰	بخش اول: راهکارهای حمایتی و تشویقی
۶۱	مبحث اول: کاهش کنترل انتقال سود و سرمایه به خارج
۶۲	مبحث دوم: مشوق‌های مالیاتی
۶۴	مبحث سوم: مشوقهای بیمه ای

۶۴	مبحث چهارم: مشوقهای گمرکی
۷۰	بخش دوم: استفاده از روشهای جایگزین (adr) در حل اختلافات سرمایه گذاری
۷۳	مبحث اول: میانجیگری
۷۸	مبحث دوم: مساعی جمیله
۷۸	مبحث سوم: داوری
۷۹	گفتار اول: رسیدگی منصفانه ودور از تبعیض
۸۰	گفتار دوم: سهولت اجرای آراء داوری
۸۰	گفتار سوم: محرمانه بودن داوری
۸۱	گفتار چهارم: انتخاب اشخاص متخصص در موضوع دعوا
۸۲	گفتار پنجم: سرعت داوری در رسیدگی وحل وفصل اختلافات سرمایه گذاری
۸۳	بخش سوم: تضمین پرداخت غرامت بابت ملی کردن سرمایه های خارجی
۸۳	مبحث اول: تعریف ملی کردن و ویژگی های آن
۸۷	مبحث دوم: مبانی پرداخت غرامت بابت ملی کردن سرمایه های خارجی
۸۹	بخش چهارم: اقتصاد باز و آزادسازی تجاری
۸۹	مبحث اول: اقتصاد باز
۸۹	مبحث دوم: آزادسازی تجاری
۹۱	بخش پنجم: خصوصی سازی
۹۱	بخش ششم: نیروی کار
۹۲	بخش هفتم: حکمرانی خوب و تاثیر آن بر سرمایه گذاری خارجی
۹۵	نتیجه گیری و پیشنهادات
۹۹	فهرست منابع

avabook.com

چکیده

عامل سرمایه گذاری برای پیشبرد اهداف اقتصادی کشورهای در حال توسعه و تامین مالی پروژه‌های زیربنایی و اساسی این کشورها، نقش حیاتی دارد. سرمایه گذاری خارجی را به جرات باید بهترین و مطمئن ترین مسیر برای رسیدن به اهداف فوق دانست. منوط به اینکه شرایطی از طرف کشور میزبان، توأم با راهکارهایی برای تضمین سرمایه گذاری خارجی فراهم باشد. محدودیت‌ها و تغییرات ناگهانی مقررات دولتی، بی‌ثباتی سیاسی مانند جنگ، کودتا، موانع امنیتی، موانع اقتصادی از جمله اقتصادهای وابسته به دولت و ضعف در سیاست گذارهای اقتصادی از قبیل سیاست مالی، پولی، ارزی، بازرگانی، هم چنین وجود موانع قضایی و تعدد سازمانهای دخیل در امر سرمایه گذاری به همراه موانع اداری و غیره، همگی باعث ناامنی محیط سرمایه گذاری شده، در نتیجه عدم استقبال سرمایه گذار خارجی را در بر دارد. تسریع در ورود سرمایه گذاری، با تضمین امنیت سرمایه گذاری و حمایت قانونی از سرمایه گذار در کشور میزبان، می‌تواند منافع متقابل کشورهای میزبان و سرمایه گذاران بین‌المللی را تأمین کند. ضروری است تا دولت‌های میزبان با ایجاد محیط اقتصادی مطمئن و باثبات و تضمین سرمایه گذاران در مقابل خطر سلب مالکیت و بازگشت سرمایه، تضمین‌های لازم را بدهند. هم چنین استفاده از انواع مشوقها شامل معافیت‌های گمرکی و مالیاتی و پوشش‌های بیمه ای نیز در تضمین سرمایه گذاری خارجی در کشور میزبان نقش فزاینده ای ایفا می‌نمایند. در این کتاب سعی کردیم برای بررسی مهمترین راهکارهای تضمین سرمایه گذاری خارجی در کشور میزبان، ابتدا از سد مهمترین موانع سرمایه گذاری بگذریم و پس از شناخت آنها، به تضمین‌های مهم مانند آنچه اشاره شد بپردازیم. برای کارآمدی نظام سرمایه گذاری خارجی، توافق و تعامل کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه و یا کمتر توسعه‌یافته با در نظر گرفتن کلیه ملاحظات اقتصادی و حقوقی، توأم با تأمین یک فضای سیاسی مطمئن و باثبات به منظور اتخاذ یک راهکار جهانی ضروری است.

کلیدواژگان: سرمایه گذاری، تضمین، موانع سرمایه گذاری، کشور میزبان

avabook.com

مقدمه

امروزه رشد و توسعه اقتصادی، یکی از مهمترین دغدغه‌های هر دولتی می‌باشد و تلاش برای حرکت در مسیر جهانی شدن و گام برداشتن در شاهره رونق اقتصادی و تجاری با استفاده از پتانسیل‌های تجارت بین‌الملل، یکی از مهمترین چالش‌های دولتها در دنیای امروز، می‌باشد. بدیهی است این مهم، جز با تعامل گسترده و سازنده با سایر کشورها و اتباع آنها میسر نخواهد شد. در واقع، وقتی سخن از یک اقتصادپر بار و شکوفا به میان می‌آید نمیتوان رشد اقتصادی را برای یک کشور توقع داشت اما درهای آن کشور را بر روی ورود سرمایه و سرمایه‌گذاران دیگر کشورها بسته نگاه داشت. آنچه باعث میشود یک کشور در مسیر پویای رونق اقتصادی گام بردارد و آن را به سرعت طی نماید، جذب سرمایه‌گذاران خارجی با استفاده از سیاستهای صحیح و کارآمد و قوانینی بانیات می‌باشد و این خود، بستگی به عواملی دارد تا آن کشور را برای جذب سرمایه‌یگانگان به کشوری جذاب، با حاشیه امنیت بالا تبدیل نماید. ثبات سیاسی، رشد اقتصادی، بهای نیروی انسانی، ساختار پولی و مالی، نظام حقوقی و قضایی کارآ، ویژگیهای فرهنگی و... از مهمترین عواملی هستند که میتوانند باعث روی آوردن سرمایه‌گذاران خارجی به کشورهای در حال توسعه گردند و در مقابل، نبود هر کدام از عوامل فوق میتواند مانع ورود سرمایه خارجی گردد. در یک نگاه کلی میتوان، عوامل فوق را در قالب بسترهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی دسته‌بندی نمود که بلاشک بستر حقوقی به دلیل نقش و قدرت اجرایی و امری آن اهمیت برتری دارد. زیرا در رقابت میان دولتها، خصوصا دولتهای کشورهای در حال توسعه برای جذب هر چه بیشتر سرمایه خارجی، برگ برنده در دست دولتی است که در کشور متبوعش، به سرمایه‌گذار خارجی با نگاهی غیر تبعیض‌آمیز نگرینسته شود و برای او محیطی امن و مطمئن ایجاد نمود. در واقع سرمایه‌گذار خارجی در کشور سرمایه‌پذیر به سود حاصله از سرمایه‌گذاری و نیز امکان بازگشت سرمایه و عوائد حاصله می‌اندیشد و نیازمند محیطی آرام و با ثبات جهت فعالیت و کار در حرفه مورد نظر است و در این میان ساختار حقوقی و نظام قضایی کشور سرمایه‌پذیر بیشترین نقش را در اطمینان بخش نمودن محیط برای جذب سرمایه‌گذار خارجی دارد. نکته غیر قابل انکار در خصوص سرمایه‌گذاری، نقش قانونگذار هر کشور

درفراهم آوردن زمینه‌ها و برداشتن موانع سرمایه‌گذاری خارجی است. در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی، قانونگذار ناچار است در تدوین قاعده‌ای برای پذیرش سرمایه‌های خارجی، دقت و مراقبت بسیاری، نسبت به این اشخاص نمایند تا علاوه بر اینکه حضور این بیگانگان منجر به رشد اقتصادی و تامین مالی در طرح‌های مختلف و متنوع اقتصادی و تجاری کشور سرمایه‌پذیر گردد، هدف سرمایه‌گذار نیز که همانا سود اقتصادی و کسب منفعت است برآورده شود و در این تعامل دوجانبه هر دو طرف برنده میدان باشند. اینجاست که باید اذعان داشت، قانون می‌تواند علاوه بر کارکرد مفیدش، خود تبدیل به مهمترین مانع سرمایه‌گذاری خارجی در کشور گردد، زیرا حتی با وجود مساعدترین زمینه‌های اقتصادی برای سرمایه‌گذاری خارجی، در صورتی که قانون در این خصوص مبهم باشد و یا حاوی مقررات دست‌وپاگیر باشد، امکان سرمایه‌گذاری خارجی را متفی می‌سازد. در این تحقیق تلاش داریم تا به بررسی راهکارهای موثر تضمین سرمایه‌گذاری خارجی در کشور میزبان پرداخته و در ضمن، مهمترین موانع و چالشهای سرمایه‌گذاری خارجی را نیز بیان نماییم.

فصل اول

کلیات و مفاهیم بنیادی

بخش اول: مفاهیم مرتبط با سرمایه و سرمایه گذاری خارجی

در این بخش، در مبحث اول به بیان کلیاتی پیرامون سرمایه و سرمایه گذاری می‌پردازیم. در دومین مبحث این فصل، به تبیین ۲ اصطلاح سرمایه گذار و سرمایه گذاری خارجی خواهیم پرداخت و در ضمن آن مفاهیم متنوعی هم چون، سرمایه گذاری، سرمایه گذار خارجی، سرمایه گذاری خارجی، ویژگیهای مهم سرمایه گذاری و نهایتاً شیوه‌های رایج سرمایه گذاری خارجی را شرح می‌دهیم.

مبحث اول: مفهوم سرمایه و سرمایه خارجی

گفتار اول: سرمایه

یکی از فاکتورهای اساسی و مهم در بهبود وضعیت اقتصادی و رفاهی جامعه وجود سرمایه و به کارگیری صحیح آن می‌باشد. اگر چه سایر فاکتورهای تولید، مثل نیروی انسانی متخصص، وجود مواد اولیه و . . . نقش به سزایی در بهبود وضعیت رفاهی جامعه دارد اما نقش سرمایه پررنگ‌تر و اساسی‌تر جلوه می‌نماید. سرمایه می‌تواند به صورت نقدی و غیر نقدی در تولید به کار گرفته شود. در قانون تجارت ما در مبحث شرکت‌های تجاری استفاده از هر دو نوع سرمایه (نقدی و غیر نقدی)

مجاز است. هم‌چنین در قانون مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی در ایران موسوم به قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱ سرمایه‌گذاری با سرمایه نقدی و غیر نقدی پذیرفته شده و مورد حمایت قرار گرفته شده است. قانون تجارت و قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی تعریفی از عبارت (سرمایه) ارائه نداده است.

برخی از نویسندگان سرمایه را دارای دو معنی می‌دانند:

الف: مالی که تجار و کسبه آن را وسیله درآمد‌ها قرار دهند.

ب: مجموع دارایی و ثروت کسی اعم از سرمایه و درآمد‌ها.^۱

ولی نویسندگان تعریف (سرمایه) را بدین نحو ارائه داده‌اند:

«سرمایه در معنی وسیع آن کالای اقتصادی است که بالقوه و یا بالفعل مولد کالای اقتصادی دیگری باشد».^۲

تعریف دیگری که از سرمایه ارائه شده عبارت است از :

«سرمایه در اصطلاح به آن دسته از ثروت‌های نقدی و غیر نقدی گفته می‌شود که به همراه دیگر عوامل نظیر نیروی کار و منابع طبیعی در فعالیت‌های اقتصادی نظیر تولید، مبادله و بانکداری به کار گرفته می‌شود».^۳

یکی دیگر از نویسندگان سرمایه را چنین تعریف نموده است:

(سرمایه عبارت است از مجموع وسایل و منابعی که ایجاد درآمد کند.) منابع ایجاد کننده درآمد یکسان نیستند. زمانی سرمایه به صورت اوراق بهادار و بیانگر طلبی است که براساس نرخ آن برای دارنده آن به وجود می‌آورد و زمانی سرمایه به صورت ابزار کار است که براساس درجه پیشرفت فنی بازده کار را بالا می‌برد. از این جهت این نوع سرمایه به تناسب ارزشی که دارد ایجاد درآمد می‌کند. دست آخر این که زمانی سرمایه به صورت نقدینه است که براساس نوع گردش که در بازار سرمایه دارد درآمد ایجاد می‌نماید.^۴

^۱. جعفری لنگرودی، دکتر محمدجعفر، مسوط در ترمینولوژی حقوق، انتشارات گنج دانش، ۱۳۷۸، جلد ۳، ص ۴۰۵.

^۲. انصاری، احمد رضا، سرمایه‌های فیزیکی خارجی و روش‌های جذب آن، انتشارات معاونت امورات اقتصادی وزارت امورات اقتصادی و دارایی، چاپ اول، ۱۳۷۴، ص ۵.

^۳. ساعی، احمد، مسایل سیاسی اقتصادی جهان سوم، انتشارات سمت، چاپ سوم، ۱۳۷۹، ص ۱۳۳.

^۴. زندی حقیقی، منوچهر، اقتصاد، فون تجزیه و تحلیل اقتصادی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۶۹، ص ۲۱۵.

برخی از تعاریف فوق سرمایه‌های غیر نقدی شامل حق اختراع، دانش فنی و... را شامل نمی‌شود اما بررسی قوانین و مقررات ایران در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی مثل قانون تشویق بیانگر آن است که موارد مذکور نیز به عنوان سرمایه محسوب شده است.

گفتار دوم: سرمایه خارجی

تعریف سرمایه خارجی در حقوق کشورها به دلیل این که عموماً از سرمایه و سرمایه‌گذاری خارجی حمایت گسترده صورت می‌گیرد دارای اهمیت است چرا که باید سرمایه‌هایی که مشمول حمایت‌های قانونی قرار می‌گیرد از سایر سرمایه‌ها بازشناخت. در هر کشوری و در قوانین مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی آن کشور سعی بر آن شده است که تعریفی از «سرمایه خارجی» ارائه گردد. در حقوق موضوعه ایران و مشخصاً در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی «سرمایه خارجی» تعریف شده و مصادیق آن هم ذکر گردیده است. این قانون پس از گذشت حدود ۴۷ سال از تصویب اولین قانون در این زمینه موسوم به قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب ۱۳۳۴ و با انگیزه بهبود وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی در کشور با توجه به استعدادهای بالقوه کشور و با توجه به اینکه سرمایه‌گذاری خارجی در وضعیت مطلوبی قرار نداشت، در تاریخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ در مجلس شورای اسلامی و در تاریخ ۱۳۸۱/۳/۴ در مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب رسید و جایگزین قانون جلب و حمایت از سرمایه‌های خارجی مصوب ۱۳۳۴ گردید.

فصل اول این قانون که به تعاریف اصطلاحات و عبارات به کار برده شده در این قانون اختصاص دارد در م. ۱ «سرمایه خارجی» را به این صورت تعریف نموده است:

«انواع سرمایه اعم از نقدی و غیر نقدی که توسط سرمایه‌گذار خارجی به کشور وارد می‌شود.» این ماده در ادامه برای رفع ابهام از این که کدام سرمایه‌های نقدی و غیر نقدی به عنوان «سرمایه خارجی» می‌تواند تلقی گردد تا بتواند مشمول حمایت‌های قانونی گردد مصادیق سرمایه‌های خارجی را برشمرده است:

الف: وجوه نقدی که به صورت ارز قابل تبدیل، از طریق نظام بانکی یا دیگر طرق انتقال وجوه که مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باشد، به کشور وارد شود.